

הישיבה המאתיים שישים ותשע (רסט)

ביום ד' בטבת התשס"ג (9 בדצמבר 2002) בשעה 15:00, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, עוזי אורנן, יהושע בלאו, זאב בן-חיים, יעקב בן-טולילה, אברהם טל, משה בר-אשר (יו"ר), יעקב זוסמן, אפרים חזן, יוסף הלום, ישראל ייבין, קציעה כ"ץ, שמא יהודה פרידמן, גד בן-עמי צרפתי; החברים-היועצים שולמית אליצור, יוחנן ברויאר, דוד טלשיר, שלמה נאה, יוסף עופר, מנחם קיסטר;
המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי המזכירות המדעית אורלי אלבק, איילת בצלאל, קרן דובנוב, ברק דן, צביה זמירי; יועצות הלשון ברשות השידור רות אלמגור-רמון וצופיה שקלים-ליבוביץ'.

סדר היום: א. הרצאת יוחנן ברויאר "ביטויים תלמודיים ומוצאם המדרשי"
ב. דין וחשבון על מפעל המילון ההיסטורי
ג. כתיבה בתיבה אחת או בשתי תיבות

א. הרצאת יוחנן ברויאר "ביטויים תלמודיים ומוצאם המדרשי"

[הערת העורך: עיקר ההרצאה התפרסם במאמר "מוצאו והוראתו של הביטוי 'ממלא מקום' בלשוננו סה, ג-ד (התשס"ג), עמ' 249-260.]

ב. דין וחשבון על מפעל המילון ההיסטורי

א' טל: תמיד שואלים אנשים: מתי נראה את הכרך הראשון של המילון שעליו אתם עמלים באקדמיה כבר עשרות שנים? והנה בשנים תשס"א ותשס"ב עשינו כמה ניסיונות בכתיבת ערכי המילון. לשם כך הקמנו צוות המכונה מערכת המילון, ובו חברים כמה מהעובדים הבכירים והוותיקים של המילון ההיסטורי. כמובן גם כשתשלם המלאכה לא תצא למילון מהדרה מודפסת, והכול יימצא באינטרנט. כדוגמה הבאתי היום למליאה שלושה ערכים בדרגה לא שווה של גימור: השורש הראשון בעברית הוא אב"ב. הוא נחלק לכמה שורשים הומונימיים, ולכאן הבאתי את אב"ב, שממנו נגזר הפועל **הָאָבִיב** בבניין הפעיל והשמות **אָב, אָבִיב** שעניינם 'צמח רך', 'פרי' ומשמעויות קרובות; ואת

אב"ב², שממנו אָפּוּב או אָפּיב ועניינם 'כלי דמוי צינור'. הערכים האלה עודם במצב גולמי. ערך מגובש ומעובד יותר – דווקא מסופו של המילון, לפי הסדר האלף-ביתי – הוא השורש תרמ"ל, ובו הפועל תרמל בבניין פיעל והשם תרמיל על צורותיו השונות, כגון תורמל, תרמל. אני מקווה שתעיינו בדפים ותעירו את הערותיכם לתועלת המילון.

מלבד העבודה המילונית הצרופה הזאת, ממשיך המילון בקליטת יצירות עבריות מכל התקופות ובעבודות תשתית, ובהן עדכון מסד הפרסומים וכתבי היד. עוד בראשית המפעל הגה מייסדו, פרופ' זאב בן-חיים, את רעיון ספר המקורות, קטלוג של היצירה העברית לדורותיה. הספר לספרות העת העתיקה יצא בשתי מהדורות – בתשכ"ג ובתש"ל. אולם מאז לא יצאה לו מהדורה מעודכנת. עדכון הקטלוג ההולך ותופח של כתבי יד ודפוסים חדשים נעשה היום בכרטיסי היצירה שבמאגר הממוחשב. חכמי הלשון והספרות העברית הרבו במשך השנים לעסוק במשמעויותיהן ובצורותיהן של מילים. את הפרסומים – בין מאמרים בין הערות בודדות – צריך לאסוף למקום אחד כדי שהנתונים כולם יעמדו לרשות כותבי הערכים בכל עת. השפע הגדול של הפרסומים יכול להעסיק כמה עשרות עובדים, אבל הואיל ואנו ניזונים מידיה של הממשלה, והממשלה מקצצת בהוצאותיה, יכולנו להקצות למלאכה הזאת רק עובדת אחת. עובד אחד בלבד מופקד על איסוף החומר הרב לספר מקורות חדש לשירת ימי הביניים. גם הטיפול במילים שנשאלו לעברית מן היוונית והרומית מסור לצערי בידי עובדת אחת. דא עקא, אם אנו מבקשים לערוך את אוצר המילים של העברית כסדרו, דווקא האות אל"ף מזמנת לנו מאות מילים ממוצא זר הנפתחות במקורן בתנועה. דבר זה מעלה את הצורך לחזור ולברר יפה את מוצאן של המילים היווניות והרומיות האלה.

כפי שנקל להבין מדבריי, הבעיה העיקרית של המילון ההיסטורי היא בעיית כוח האדם. מספר העובדים קטן ושכרם מצומצם. במילון ההיסטורי עשרים ושניים עובדים, אבל רק שש עשרה משרות, כלומר חלקם הניכר עובדים במשרות חלקיות. המשבר הרובץ לפתחנו איננו רק בתקנים ובממון, והוא נובע גם ממשבר תרבותי שהחברה הישראלית חווה. מאז ומעולם ניזון המילון ההיסטורי משולחן של האוניברסיטאות. הן הזינו אותו באנשים צעירים ומוכשרים שבקיאותם נזדווגה עם השיטתיות שרכשו במוסדות להשכלה גבוהה ויצרו טיפוס איֶדְאלי לעבודה מילונית. לא מעט מהם נשאבו חזרה אל האוניברסיטאות ונעשו מרצים ופרופסורים. העולם האקדמי הרוויח, המילון ההיסטורי הפסיד. תנו דעתכם שכמעט רבע מן העובדים היום במילון – חמישה מעשרים ושניים העובדים – נושאים תואר דוקטור. ואולם השולחן הזה הולך ומתרושש לאחורונה. מספר הלומדים בחוגים ללשון העברית באוניברסיטאות השונות פוחת והולך, וגם אלה הלומדים אינם כתמול שלשום. במצב עגום זה עתיד המילון ההיסטורי להיות במצב עגום שבעתים בעוד שנים ספורות. בשנים הקרובות יפרשו מן המילון ההיסטורי הטובים שבעובדים, ואיני רואה להם ממלאי מקום. אמנם נתברכנו בכמה תלמידים מעולים, ואנו תולים בהם תקוות גדולות, אבל לפי שעה הפער שיווצר עם פרישת העובדים הוותיקים הוא ניכר.

עוד אציין את פרישתו לגמלאות של מר ציון בושריה, ראש מדור המחשוב, שלווה את התפתחות המילון ההיסטורי במשך עשרות שנים. תחתיו באה הגב' אביטל כ"ץ.

מ' בר-אשר: אני מודה לאד' טל. אני רואה שיש חברים המעוניינים לשאול ולהגיב. לפיכך אני פותח את הישיבה לשאלות.

י' עופר: האם דומה היחס הניתן לערכים כמו אב"ב ותרמ"ל שהבאת לפנינו לשורש לדוגמה שיצא לפני שנים רבות - השורש ער"ב?

א' טל: השורש ער"ב, הנחלק לערכים הומונימיים רבים ושונים, הוא שורש עצום בהיקפו, והחוברת שיצאה בשנת תשמ"ב כוללת ערכים, מובנים ומובאות מכל תקופותיה של הלשון העברית, עד ימינו אנו. הערכים שהתחלנו לעסוק בהם מצומצמים בהרבה, ואנו מתמקדים בינתיים רק בעת העתיקה. כמוכן החוברת לדוגמה של השורש ער"ב, שעל כתיבתה ניצח בן-חיים, משמשת נר לרגלנו; ממי נלמד לכתוב ערכים אם לא מאבי המילון עצמו? הערכים, שדוגמאות להם הנחתו לפניכם, אמורים להיות דומים במבנם לערכי השורש ער"ב, אלא שהם דורשים פיתוח וליטוש לא מעטים.

ד' טלשיר: האם לצורך כתיבת הערכים עושים שימוש גם בטקסטים שלאחר תקופת הגאונים?

א' טל: לא, אנחנו משתמשים רק בטקסטים המתוארכים עד שנת 1050, למעט המקרא. כלומר רק התקופה שבה מיצינו פחות או יותר את העיסוק בטקסטים. לצערנו אנחנו רחוקים מאוד במשאבינו ממפעלים לאומיים דומים של אומות העולם, דוגמת המילון ההיסטורי של הצרפתית, שבו עובדות שמונים קלדניות על ספרות המאה התשע-עשרה בלבד.

מ' קיסטר: מפעל המילון ההיסטורי הוא מפעל נפלא, ואני מודה לכל העושים במלאכה. אני גם שמח על הפצת החומר בתקליטור הקרוי "מאגרים". אבל כשרציתי לרכשו לפני כשבוע, התחורר לי שאינני יכול משום שהוא אינו עובד עם הגרסאות החדשות של תכנת "חלונות" (Windows), והתאמתו אליהן צפויה לָארוך זמן רב. אם כן לפי שעה מאגרי המילון סגורים וחתומים בפני הציבור, בעיה שהכרחי לפתרה גם לעצמה וגם משום שיש לה השתמעויות רחבות יותר. למשל קל יותר לבוא למשרדי הממשלה ולבקש את הגדלת התקציב אם אפשר להציג מפעל בסדר גודל כזה הפתוח לציבור הרחב.

א' טל: בתחרות בין התכנות למערכות ההפעלה של חברת מייקרוסופט ידנו על התחנות. חדשים לבקרים יוצאות מערכות הפעלה חדשות, ואין לאל ידו של מדור המחשבים להדביק את הקצב ולהתאים אליהן את התכנה. החברה שבנתה את תכנת התקליטורים כבר לא קיימת, ואין טעם לפנות לחברה חדשה. נצטרך לחשוב על פתרון אחר, אבל בינתיים אין לי מענה לבעיה.

מ' קיסטר: לנוכח הדברים ששמענו על כוח האדם המצומצם יש לדעתי לרכז את המאמץ בעיבוד הטקסטים ובהעלאת טקסטים חדשים למאגרים, ולא בכתיבת ערכים

והגדרות – שהיא עצמה משימה בעייתית. אילו היו מספיק אנשים, הרי שכתובת הערכים ראויה ביותר, אבל חשובה ממנה התקנת הטקסטים, בתקווה שאפשר יהיה לראותם גם מחוץ לכותלי האקדמיה. אפילו בתקופה שלכאורה מוצו מקורותיה – העת העתיקה – נדרשת מלאכת התקנת טקסטים ועיבודם, למשל של חלק ממגילות קומראן.

מ' בר-אשר: למגילות קומראן טרם נמצא אדם המתאים לעבודה ומעוניין בה.

י' ברויאר: יש לתכנת "מאגרים" של האקדמיה כמה בעיות, ובראשן חוסר הידידותיות לקהל המשתמשים. היא דורשת מהמשתמשים בה מאמץ לא קטן, והחומר האצור בה אינו נגיש. בכך היא נבדלת מתכנה וידידותית – פרויקט השו"ת של בר-אילן. זאת ועוד, כל הספרות החדשה סגורה בפני הציבור אף על פי שחלקים ממנה כבר מעובדים, והדברים אמורים למשל בסיפורי עגנון.

א' טל: מחלקת המחשוב שלנו עובדת היום על יצירת תכנה חדשה לגמרי שתשרת באופן ידידותי את עובדי המילון בעת כתיבת הערכים. כשיסתיים פיתוחה – והוא מתקדם מאוד – נוכל לחשוב גם על העמדתה לרשות הכלל. אשר להצגת חומרים אחרים, איננו יכולים להעמיד לרשות הציבור דברים שעיבודם הלשוני טרם הסתיים, והבדל זה מפרויקט השו"ת – היות כל מילה ומילה מנותחת ניתוח לשוני – הוא כידוע אחד מיתרונותיו הגדולים של המילון ההיסטורי.

ג. כתיבה בתיבה אחת או בשתי תיבות

הודעת ועדת הדקדוק

בישיבות המליאה כא (כ"ו במרחשוון תשי"ח) וריג (כ"ב בטבת תשנ"ד) הוחלט כך: שמות המורכבים ממילת יחס ומשם, נכתבים בשתי תיבות ומקף ביניהן. למשל: בִּיָּר לְאִמִּי, עַל־מְפֻלְגָתִי, תִּתְקַרְקְעִי. הוא הדין בשמות המורכבים מן המילית דוֹ ומשם. למשל: דוֹרְכָנָּךְ, דוֹרְכָנְךָ, דוֹרְשֵׁן (חילוון).

הערה: צורת הרבים של דוֹרְכָנְךָ (שם מין מצמחי ארץ ישראל) – דוֹרְכָנְךָ. המזכירות המדעית הביאה לוועדת הדקדוק הצעה להרחיב את הכלל לשאר התחיליות וכן לשמות המורכבים משני רכיבים עבריים. כן ביקשה המזכירות המדעית שתינתן הדעת לכתובה בתיבה אחת או בשתי תיבות ויותר במילים לוועיות המורכבות מכמה רכיבים. הסוגיה עלתה בשל חוסר האחידות במאגר המונחים של האקדמיה.

ההחלטות שהתקבלו בוועדה

א. מונחים לוועיים – מוצע לקבוע שרכיביהם יופרדו במקף, למעט כשיש מסורת כתיבה מושרשת.

מילים לוועיות מרובות רכיבים לדוגמה:

אֲדֵרְנוֹלִיקוֹדִיסְטְרוֹפְיָה – adrenoleukodystrophy (רפואה, תשנ"ט)

אוטוֹבִיּוֹגְרַפְיָה – autobiography (ספרות, תשל"ו)

תוֹצָא פוֹטוֹ ווֹלְטָאִי – photo-voltaic effect (קשר ואלקטרוניקה, תשי"ל)

תָּא פוטואלקטרי - photo-electric cell (צילום, תשכ"ח)
 תְּמַוְנִיזָצְיָה - harmonization (תכנון מרחבי, תשמ"ח)
 אֶגוֹצֵנְטְרִיזְיָה - egocentrism (פסיכולוגיה, תשנ"ד)
 קוֹוֶלֶנְטִי - covalent (כימיה כללית, תשמ"ח)
 קוֹאָלִיצְיָה - coalition (דיפלומטיה, תשנ"ט)

רקע

הנימוק להחלטה: העין העברית אינה רגילה בתיבות ארוכות. מה שמתאים ללעז איננו מתאים לעברית, ומה שרגיל בשפות כמו גרמנית - לצרף תיבה לתיבה - איננו רגיל בעברית. כתיב המפריד בין הרכיבים במקף יתרום לשקיפות המונחים. זאת צריכה להיות המגמה במונחים חדשים. יצאו מן הכלל צירופים שכתובם בלא מקף התגבש והשתרש בעברית החדשה, כגון פסיכולוג.

בכך דחונה הוועדה את הצעת המזכירות המדעית ללכת בצירופים שכל רכיביהם לועזיים אחר הכתיב בשפת המקור, כלומר לכתוב בעברית שתי תיבות אם במקור נכתבות שתי תיבות - ולהפך.

בישיבה הושמעה דעה נוספת ולפיה מאחר שמדובר באלפי מונחים בתחומים שונים, אין לקבוע כללים אחידים. סתירות פנימיות ואי-אחידות אין ליישב אלא בעצה אחת עם בעלי המקצוע.

ב. מבני כלאיים, היינו צירופים שרכיביהם לועזי ועברי, מוצע להפרידם במקף, למעט כשיש מסורת כתיב מושרשת.

לדוגמה: פְּרֶעֶרְבִיזְיָה, מְטֵא־יִצְיָה, מִיקְרו־סְבִיבָה, גֶּלְמִיקְרוֹ, אֶלְקְטְרו־יִצְיָה; לעומת אשורולוג, אנטִי־שִׁמִּי, מִיקְרוֹגֶל.

ג. מונחים עבריים - הוחלט להעביר את הדיון בהם למליאה ולבקשה להנחות את הוועדה בדבר הפתרון הראוי.

דוגמאות

תחילית עברית ובסיס עברי בתיבה אחת	תחילית עברית ובסיס עברי בשתי תיבות
אֶלְמִימָה (anhydride), אֶלְצֶבְעוֹנִי (צילום), תרצ"א	אֶל־טַעַם, אֶל־קְרִיָּאָה
תְּתִמִּי (חשמל, תרצ"ח)	תְּתִי מִימִי, תְּתִי יִמִּי, תְּתִי־מַעְרָכִית, תְּתִי־קְרָקְעִי
תְּדוֹנִי, תְּדוֹנִימִי (פסיכולוגיה, תשי"ב)	תְּדוֹנִי מִימִי, תְּדוֹנִי שְׁנִי
דוֹסְרִי (רדיו, תרצ"ח)	דוֹסְרִי דוֹנִי
רְבִּוּי, רְבִּוּיִל	רְבִּוּיִל, רְבִּוּיִלִּי

שני בסיסים עבריים בתיבה אחת	שני בסיסים עבריים בשתי תיבות
צירופים עם מֶד־	
מְדַגְּבָה	מְד־גֶבֶה
מְדַלְחֹת (פיזיקה תר"ץ)	מְד־לְחֹת (hygrometer; גאודזיה, תשנ"ג)
מְדַנְּוִית (protractor; מתמטיקה, תיש)	מְד־נְּוִית [רבים: מְדִי־נְּוִית]
מְדַחַם	מְד־לְחָץ
מְדַאָּן (pelvimeter; רפואה, תרצ"ט)	מְד־אֹר
מְדַמְעֹלֹת (protractor; מתמטיקה, תיש)	

שני בסיסים עבריים בתיבה אחת	שני בסיסים עבריים בשתי תיבות
מְדֻרֵק (vacuum meter; רדיו, תרצ"ח)	
אֶלְפִיטִי (שירה, תרצ"ו)	אֶלֶף בֵּיטִי (ספרנות, תשל"ו)
אֵינְסוֹף (מתמטיקה, תשמ"ח)	אֵינְ סוֹף (צילום, תשכ"ח), אֵינְ-אֲוֹנוֹת
אֶבְחִי (רבים); אֶבְחִיִּים; אֶבְחִיָּם (רבים); אֶבְחִיָּים (רבים)	אֶבְטִיפּוֹס

הערה

ועדת הדקדוק נדרשה לשאלת הכתיבה בתיבה אחת או בשתיים בכמה הזדמנויות קודמות:

1. דיון על אב־טיפוס בשנת תשל"ז: הוחלט שהצירוף יכתב בשתי תיבות ומקף ביניהן. צורת חרבים: אבות־טיפוס(ים).
2. דיון על חדגוני ורבגוני בשנת תשנ"ד: לאחר דיון הוחלט לנסח כך: "שמות בעלי תחיליות יכתבו בדרך כלל בשתי תיבות ומקף ביניהן; השמות חדגוני ורבגוני נשתגרה כתיבתם בתיבה אחת".
3. פעמים אחדות עלתה השאלה בשמות צמחים ובעלי החיים. בשמות אלו יש שימוש רב בצירוף בסיסים, וקשה לעמוד על חוקיות – מתי החרכים נכתבים בתיבה אחת ומתי בשתי תיבות: אֶבְיִמְלַח (צמחי א"י, תש"ו), אֶבְי אֶרְבַּע (צמחים, תש"ס), אֶלְקָרָן (אֶל אֶלְקָרָן לבעלי חיים נֶכֶר, תשמ"ו).

מ' בר־אשר: הסעיף האחרון להיום הוא כתיבה בתיבה אחת או בשתיים, ואל יהיה לבנו גם בשאלות של מקפים. האקדמיה הצרפתית הקימה לפני הרבה שנים ועדה לשינויים בכתיב הצרפתי. אחרי חמש שנים היא פרסמה כללים לשימוש במקף במטרה לחזור לדון בהם כעבור שנות דור לאחר שיתברר אם התקבלו בציבור. תציג את הנושא הגב' אלבק, אבל נראה שמרבית הדיון תידחה לשיבה אחרת משום שהשיבה היום קרובה לסיום.

א' אלבק: השאלה העומדת לדיון עלתה מתוך העבודה במאגר המונחים והובאה לדיון בוועדת הדקדוק. הוועדה גיבשה כמה המלצות, אבל החליטה כי מקצת השאלות העולות מן הסוגיה יובאו למליאה כדי שזו תנחה אותה בדרך לילך בה.

את כלל המילים שמבנן קווי, כלומר מילים בעלות כמה רכיבים, חילקנו לשלוש קבוצות: מילים שכל רכיביהן לועזיים; צירופי כלאיים שבהם יש רכיבים עבריים ולועזיים כאחד; ומילים שכל רכיביהן עבריים. גם בצירופי הכלאיים וגם במילים שכל רכיביהן לועזיים ועדת הדקדוק ממליצה להפריד את הרכיבים במקף, למעט מילים שכתבתן בתיבה אחת כבר מושרשת. בקבוצת המילים שכל רכיביהן עבריים אנדרלמוסיה רבה, והוועדה מבקשת את הנחיית המליאה. את הדוגמות שבטבלה חילקנו בין צירוף של תחילית ובסיס לצירוף שני בסיסים. כאן וכאן אפשר למצוא במילוני האקדמיה השונים כתיבים בשתי תיבות ובתיבה אחת גם כשמדובר באותו רכיב ואף כשמדובר באותו צירוף עצמו. למשל רב־קולי לעומת רב־כיווני, מדגובה – מד־גובה, אינסוף – אין סוף, אלפביתי – אלף ביתי. לדרך הכתיבה השתמעו לתחומים אחרים. למשל אם רכיבי מד־תִּל מופרדים, דין תיל להיכתב ביו"ד אחת, ואילו אם יכתב הצירוף

בתיבה אחת, דינו להיכתב בשתי יו"דים מדתייל; אם מד-זווית נכתב כתיבה אחת – מדזווית – ריבוי ככל הנראה מדזוויתים, כמו מדחומים, צורת הרבים של מדחום; ומה יהא על צורת הרבים של מד-מעלות אם ייכתב בתיבה אחת – מד-מעלותים? גם מינו הדקדוקי של הצמח זיף-נוצה – יכול להשתנות אם ייכתב בתיבה אחת זיפנוצה. אבל גם במקרה של מילים שכל רכיביהן לועזיים המלצת הוועדה להפריד בין הרכיבים במקף בעייתית. היא נראית הגיונית במקרים דוגמת מיקרו-אלקטרוניקה, שבהם אם לא יופרדו הרכיבים תתקבלנה מילים ארוכות מאוד שדוברי העברית אינם רגילים בהן. אבל מה נעשה במילים בעלות שלושה וארבעה רכיבים – מפלצות כגון אֲדִרְנוֹלִיקוֹדִיסְטוֹפִיָה או אֲוִלְיִגוֹנְדְרוֹגְלִיִּמָה במונחי הרפואה? האם כל רכיב ורכיב יופרד? זאת ועוד, יש רכיבים כמו הסופיות -גרפיה, -לוגיה, -מטר, המצטרפים תמיד בלי הפרדה. ברכיבים אחרים אין במילונים אחידות. למשל במונחי קשר ואלקטרוניקה קילוהרץ אבל קילו וולט. כמובן לו קילו וולט היה נכתב בתיבה אחת, ייתכן שהיה לכתבו בבי"ת – קילובולט, כתיב מוזר לכל הדעות, ועניין דומה הוא קואליציה לעומת קו-ולנטי. הידרומטאור במונחי המטאורולוגיה נכתב בתיבה אחת בעוד שהידרו- מטאורולוגיה במונחי הידרולוגיה בשתיים. לכך יש להוסיף את חוסר האחידות שתצמח מן הנטייה שלא לשנות כתיבים מושרשים. כיום גם אגוצנטרי במונחי פסיכולוגיה וגם פדוצנטרי במונחי חינוך כתובים בתיבה אחת. החלטה להפריד רכיבים רק אם כתיבם אינו מושרש תוביל ככל הנראה לכתוב פדו-צנטרי, ואילו אגוצנטרי יישאר על כנו. לא הזכרתי אלא קומץ דוגמאות שעוררו תהיות במהלך העבודה במאגר המונחים. ולנוכח סבך הבעיות עולה החשש שקביעת כללים ברורים כמעט איננה אפשרית.

מ' בראשור: תודה רבה. כאמור לא נוכל להכריע בסוגיה סבוכה כלאחר יד, והדיון יידחה למועד אחר.

ע' אורנן: אם יורשה לי להעיר: השאלה סבוכה אבל הפתרון פשוט. ראשית, כדאי שהאקדמיה תמליץ ולא תקבע כללים מוחלטים. שנית, בין שיש מקף ובין שאין, מדובר בעניין גרפי גרידא, ויש להתייחס לצירוף המוקף כאל מילה אחת. לפיכך תווית היידוע למשל תבוא תמיד בראש.

א' אלבק: אם האקדמיה רק תמליץ, כל ועדה תעשה כראות עיניה. זה המצב היום, וזה אחד הגורמים לחוסר האחידות המוחלט.

ז' בן-חיים: בעיית המקף איננה רק בעברית. אני מציע שלפני שנבוא לדון בבעיה שלנו, נשמע סקירה על המצב באנגלית ובלשונות אחרות.

מ' בראשור: אני מקבל את הצעתך, ובזה ננעלת הישיבה.